

Знаёмства з Дастаеўскім

Балі толькі пачынаецца спектакль «Прыняжыня і зяняжыца» ў пастаноўцы Іванаўскага драматычнага тэатра, адразу нечым прываблівае гэты сцэнічны твор, і ўжо нельга не сачыць за развіццём дзеяння. Гэты спектакль цікавіць сур'езна, з якой паставілі тэатральныя калектывы да твора Дастаеўскага, нааўнасцю добрага, спрактыкаванага ансамбля.

У складанай і супярэчливай праблематыцы твора Дастаеўскага тэатр абраў тэму найбольш істотную, зрабіў акцэнт на найбольш значныя і выразныя. Не б'юць і зняваю прыняжыню людзей імкнення ў першую чаргу паказаць тэатр. Ён не акцэнт тэра і галечу прыняжыню і зняжычаных, не блукае ў пошуках вырашонай праблемы ачынення праблемы. Спектакль гаворыць аб чалавечым гонары і годнасці. Ён аб'явае гэтае гонарства грамадства людзей, якім дадзены права на здзекі і зняваю. Стыль і мэтанакіраванасць спектакля вызначае вобраз пісьменніка Івана Пятровіча (артыст І. Пругер). Ён камічны спектакль, накіроўвае яго ход. Праз яго ўспрымаем мы знаёмства з жудасным дэманам маленькага Наяі, якая пазнала сапраўднае гора і галечу, сочым за тымі пераходамі, што выпалі на долю Наталі Мікалаевы, якая асемеілася стаць уперак дарогі князю Валкоўскаму. Спаўсачую зняжычаным людзям, сам з'яўляючыся чалавечым працы, які ледзьве зводзіць канцы з канцамі і на тагачасных паняццях знаходзіцца на апошняй ступені іерархічнай лесвіцы жыцця, герой у той жа час не скідае галаву. Мужным і моцным ён прайдзе праз жыццёвыя выпрабаванні. Акцёр увесць час вылучае высакорднасць пісьменніка, уласцівыя яму шчырасць і паслядоўнасць.

У спектаклі цэнтральная сцэна — сустрачка пісьменніка з князем. У значнай меры яна вырашае тэму ўсяго спектакля. Заспрашаны пісьменніка, каб зняжычаным яго, князь аказваецца сам зняжычаным. Маленькі чалавек не б'юцца патроў, не перае перад сілай яго грошай. Пазнаўшы сутнасць і сапраўдныя мэты князя, просты і зняжычаны аказваецца больш чым чыстым і высакордным, чым той, хто займае высокае месца ў грамадстве. Разглядаючы працу актёра ў спектаклі, не магчыма не адзначыць, што, па сутнасці, ён меў вельмі абмежаваны матэрыял. У інспірацыі вобраза ледзь вызначаны. Аднак выканаўца ўдалося ажыццявіць характар.

У раскрыцці вобраза князя Валкоўскага (артыст Е. Раманоўскі)

больш падкрэслены наўмыснасць і меладраматызм. Е. Раманоўскі мае добрыя звесткі дадзеныя. Ён прымае ў сцэнічных паводзінах, нізкі пераборшывае пацучыя меры. Бадай што пераконавае першае з'яўленне князя перад глядачом. Аднак у далейшым вобраз перастае вабіць, не набывае новых фарбаў, зрабляецца ў параўнанні з аўтарскай задумай. Недастаткова глыбока ўскрыты ўнутраны свет, складанасць і супярэчлівасць яго жыццёвай філасофіі. Перад акінае, што ён сам раскрывае перад п'есямнікам у час сустрачкі, павінна больш глыбока і грунтоўна раскрывацца ў кожным руху і позірку князя. На наш погляд, другі план ролю пакуць што прастайнейшы, недастаткова распрацаваны выканаўца.

У спектаклі Іванаўскага зняжычанымі розных пакаленняў, розных густай і шлох. Аднак звяртае на сябе ўвагу настойлівая работа рэжысёра Т. Дударова над стварэннем зладжанага сцэнічнага ансамбля. Так, артычна ўвайшоў у спектакль адзін са старэйшых актёраў тэатра — М. Колесаў, які стварыў вобраз Іхменева. У вобразе добра вылучаецца высакорднасць старога, і сапраўдныя пакуты яго за лёс дачкі, і боль ад прыняжыню з боку князя. На жаль, у апошняй карціне спектакля выканаўца знаходзіцца аднаго са свайм пачуццям, надуючы тым самым неаб'явае сентыментальнае гучанне вобразу.

У адвядзенні з агуднай задумай спектакля выканае ролю Наталі маладая артыстка Г. Бінеўская. Яна нідзе не падкрэслівае джэкасцей, што выпалі на долю Наталі, нідзе не шкадуе яе. Выканаўца цікавіць іншае — сваёаблівасць гэтага характару, здольнасць на вылікае, самахварнае пацучы, якое не ведае ніякіх абмежаванняў.

Уважліва зроблены ў спектаклі і эпизоды. Гэта таксама сведчыць аб грунтоўным падыходзе тэатра да ўвабаванага сцэнічнага Дастаеўскага. Многія з выканаўцаў, у адвядзенні са свайм творчымі магчымасцямі, імкнучыся насіць вобразы цікавымі сцэнічнымі дэталі. У выдатным увабаванні артыста Л. Расватана стаў надзвычайным вобраз Маслабова. У гэтым характары ўсё адпавядае эпосе і стылю твора — жэст, які актёр носіць вопратку, якія жэсты ён робіць уласцівымі вобразу і г. д. Ёсць у выканаўцы і свае адносіны да вобраза. Не дзіўна і сваёкарлівасць, а добрае, чулае, што жыццё засталася ў душы і сэрцы Маслабова, вылучае ён на першы план. Яркі, скульптурны вобраз Бубновай,

спекулянткі і разбэшчанай істоты стваряе артыстка А. Плеская. Запамінаецца невідлікі вобраз Маўры (артыстка Н. Арлова); у ім выканаўца імкнецца знайсці цікавыя, сакавітыя дэталі.

Ёсць у гэтай пастаноўцы і свае хібы. Так, не ўдалося афармленне спектакля (мастак В. Шышкаў). Яно не выдзяляе густу герою, не адпавядае настрою карціны. Ведная кватэра Наталі, якая знаходзіцца на ўтрыманні Аляксея Валкоўскага, выглядае залішне параднай, таксама як і кватэра Іхменевых, які амаль

што страцілі сваю маёмасць. Для стварэння А. Плеская. Запамінаецца невідлікі вобраз Маўры (артыстка Н. Арлова); у ім выканаўца імкнецца знайсці цікавыя, сакавітыя дэталі.

Увогуле ж пастаноўка тэатра з'яўляецца творчым поспехам. Гэта — значная работа, якая сведчыць аб творчай сталасці калектыву і наўнасці ў ім спрактыкаваных выканаўцаў. Іванаўскі тэатр за гэта, што аддзяляе нас ад іх папярэдніх гастрольей, значна вырае.

А. ГРЫГОР'ЕВА.

ТВОРЦЫ НОВАГА

Пачынаецца фільм некалькі незвычайна. На экране мільгаюць зоры. І сярэдзі іяркай кропкай праяляе сабе сіпадарожнік. Спаларожнік усё набліжаецца і раптам у яго ўпісваюцца літары МЗЛД — эмблема Мінскага заводу аўтаматэчных ліній і агрэгатаўных станкоў, які вядомы ўжо дэкада за межамі рэспублікі.

Аўтары дакументальнай карціны «Творцы новага» паставілі мэтай расказаць аб прамысловым прадпрыемстве, паказваць яго людзей, якія вырашылі зрабіць сваёй заводскай маркай мільяон спаларожніка. Значна больш цікава, скажам, што ім гэта вельмі ў многім удалося. А перад імі ж стала задача не з лёгкімі. Сучасны завод, дзіўна такіх гэтых, дзе ўся вытворчасць раскідана па многіх цэхах, і ў кожным з іх робіцца, бадай, дэталі сваёй галюбы. Была вядома небяспека распыліцца ў мнстве матэрыялу і пастаўніц у мору сучаснай тэхнікі.

Але ў фільме мы бачым людзей, адчуем іх імкненні, радуючыся іх поспехам, верым у новыя працягваючыся да гэтай непасрэднай блізкасці з заводскім калектывам гледацка падользіць нябачныя рабочыя заводы, мы толькі чуюм яго голас.

«...Кожную рэч у рабочага пасьліка я даю сілою да свайго станка. І рэзав са мною пеншчу, траўмамі, аўтомысамі, смяхачам на працу ты, сэрца май таварыш. І казі перад намі ўзнікаюць светлыя, прастронныя заводскія карпусы, сэрца поўныя гонарам і радасцю...»

Мы перастаемся парог гэтага гіданта. Усёго яшчэ некалькі год назад на гэтым месцы быў пусты. Рэжысёр не б'юцца рывіць плаўна пачатага паказу заводу кадрам тых год, калі тут яшчэ гаспадарылі адны

толькі экскаватары, і зноў пачынаецца расказ пра завод. У выніку ён не толькі не распыліцца, а вельмі эканомна і выразна ўзнавіў гісторыю заводу.

А гісторыя гэтая цікавая і прыкметная. Бо трэба было ствараць зусім новы завод, вырашаць многія праблемы самім. Трэба было будаваць завод высокай тэхнічнай культуры, хуткага прагрэсу.

Вось хоць бы такі эпізод. Галоўны канструктар Юры Мікалаевіч Тарар вышрыў удасканаліць гідраўлічную сілавую галоўку. Доўгі шлях пошукаў, улач і няўдач, і на заводзе створана электрамеханічная сілавая галоўка, якая цяпер прызнана лепшай. Запомніцца і кінарэжысёр пра Тарара Сяцякістчына Працы Аляксандра Вітшэвіча. Яго пачынае працаваць без наладжвання, як вядома, пахлопелі на мейсці, прадпрыемствах краіны, паказаны ў фільме цікава. Там, дзе аўтары знайшлі элементы сюжэта ў паказе людзей, ім заўсёды спаларожнічаву іспех. І наладзарт, там, дзе рабочы паказваецца толькі дэталі таго, каб з экранна прагучала яго прозвішча, такія кавадкі фільма глядзюцца менш цікава.

Кадр за кадром расказвае фільм аб справах рабочых, чымі ўмельні румы са ствараюцца пільны аўтаматы, сама сучасная тэхніка нашых дзён.

І вось кінарэжысёр пераносіць нас у абарачоны мех. Мы прысутнічаем пры выпуску новай аўтаматэчнай ліній, якая замяніць працу многіх рабочых, разнясе дэкада за межамі рэспублікі добрую славу аб беларускіх рабочых, якія здолелі стварыць за некалькі год завод, які ўвасемліць у дэкада ў пераўрабаванні працымслыя прадпрыемствы і тэхніку сённяшняга дня, якая ажыцвяляе вядлікі магчымасці для новых пошукаў і дзверзюў усіх тэхнічных работнікаў.

Р. ЯСІНСКІ.

У госці да барысаўчан

Удзельнікі мастацкай самадзейнасці клуба Мінскага трактарнага заводу выступілі з вядлікім канцэртм перад працоўнымі Барысава.

Прыхільнікі самадзейнага мастацтва перапоўнілі клуб гарадскога парку культуры і адпачынку імя Горкага. Разнастайны і цікавы канцэрт трактарнага заводу пачаў «Песня аб Леніне» А. Холмінава, якую выканаў харавы калектыв пад кіраўніцтвам В. Раговіча. Слухачы цёпла сустралі і другія харавыя нумары — латышскую песню «Вей, ветрык», песню А. Румянцева «Шумі, Амур» і інш.

30 ЛЕКЦЫЙ — КАНЦЭРТА

Трыццаць лекцый-канцэртаў дала брыгада артыстаў Беларускай дзяржаўнай філармоніі для працоўных Брэскай вобласці. У склад брыгады ўваходзілі музыканты Л. Азубоў, вакалісты І. Пятэева, Д. Зуборыч, заслужаны артыст Л. Казішэўскі, С. Л. Ліхачова, піяністка А. Стэрлін.

Лекцыі-канцэрты «Як разумець музыку», «Гісторыя і руская класічная музыка», «Жыццё і творчасць П. Чайкоўскага» адбыліся ў Баранавічах, Гародні, Івацэвічах, Драгічын, Пінску, Іванава, Лагішына, у Антонаўскім Доме культуры. Шэраг лекцый быў наладжаны для працоўных Віарозскага ДРЭС і працоўных сельскагаспадарчых паўдз. Артысты філармоніі выступілі ў саўгасным клубе вёскі Новая Мыш, у каласных клубах вёсак Яекавічы, Малоты, Малатковічы.

На лекцыях-канцэртах пабывала звыш 12 000 слухачоў.

Танцавальны калектыв трактарнага заводу, якім кіруе Н. Чысцкоў, паказаў рускія і беларускія народныя танцы, румынскія народныя танцы «Вутэра» і інш.

Песні беларускіх і савецкіх аўтараў, арні з опер і романсаў выканалі спевакі Э. Барчук, Л. Бяссмертны, І. Валасіцаў, І. Гардзіенка, Н. Шышкава.

Удзельнікі драматычнай групы выступілі з выкананнем вершаў і інтэрмедый савецкіх аўтараў.

Працоўныя Барысава шчыра дэкавалі самадзейным артыстам трактарнага заводу за цікавы і разнастайны канцэрт.

У Мінску праходзіць гастроль Аляксандра тэатра музычнай камедыі. Тэатр гледачоў сталіцы і іншых буйных гарадоў рэспублікі прадгледзіць спектаклі «Дарыце каханым цюльпанам», «Вясенні навалішчы», «Нявесты не павінны плакаць», «Сільва» і іншыя. Артысты тэатра выступілі ў Барысаве, Бабруйску, Маладзечна. Яны таксама пакажуць свае спектаклі ў Стаўбках, Беразіно, Уздзе.

На здымку: сцэна са спектакля «Вясенні навалішчы». У ролях: Дамікі — Абрэмак — артыстка Е. Дзёмбская, Капітошы — артыст М. Валіцкі.

Фота Ул. Крука.

...І ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНЫ...

На тытульным лісце часопісаў «Польмя» і «Маладосць» напісана: «Літаратурна-мастацкі і грамадска-палітычны часопісы». Гэтым вызначаецца тэматычна-ідэяная накіраванасць дадзеных выданняў.

Бясспрэчна, што асноўнае месца ў «тоўстым» часопісе, які з'яўляецца органам Саюза пісьменнікаў, належыць, як і трэба, мастацкім творам. Аднак жа несумнянна, што без публіцыстыкі, без надзейных матэрыялаў на грамадска-палітычны тэмы і «тоўсты» часопіс траціць нейкую значную долю сваёй вартасці для чытача. Ад разнастайнасці і ўзроўня матэрыялаў гэтага раздзела залежыць эмацыйнасць часопіса, яго пазнаваўчая і выхавальнае значэнне.

Кожны часопіс п-свойму, адпаведна са сваім профілем, вырашае грамадска-палітычны тэмы. У часопісе «Маладосць» гэтыя тэмы прадстаўлены значна багацей, чым у «Польмя» і гэта, вядома, заканамерна.

Як правіла, часопіс «Маладосць» прыкладае паланіну свайго аб'ёму адвясеням, апавяданням, лэдз; у другой палавіне мы знаходзім разнастайныя матэрыялы аб жыцці краіны. Часопіс рэгулярна вядзе раздзел «Дарогамі сямігодкі», «Навука — праца — чалавек», «Давайце пагаворым...», «З бланкіта падарожніка», «У свеце мастацтва» і інш.

Звернемся да аднаго з нумароў часопіса. Вось майскае выданне (№ 5). Тут змешчаны кароткія Б. Спрычана «Чыстыя крыніцы», які апавядае аб самааданай працы камасольцаў і моладзі Гомельскага. Пад рубрыкай «Дарогамі сямігодкі» апублікаваны

«Польмя» і «Маладосць» №№ 1—6, 1960

ропартажы з Магілёўскага заводу іштучанага валакна, з Салігорскага калійнага камбіната, з калгаса імя Калініна Нясвіжскага раёна. Няхай не ўсё гэтыя матэрыялы роўныя па якасці, але яны даносіць да чытача дэкадэ вядліка народнага жыцця, паказваючы кіпучы працоўны будні рэспублікі.

Іншыя матэрыялы нумара асяцяляюць самыя розныя пытанні. Артыкулы «Радыелектроніка ў медыцыне», «Фотарэа пра жыццё і працу моладзі раёнага цэнтры Скідаў. Дыскусійны артыкул «Усміхніся, таварышы!» — аб чэрствасці і абмяжыванні, што лічыць сустракаюцца ў нашым жыцці. Раздзел «Наша пошта», дзе змешчаны нататкі аб ахове і зберажэнні лясоў, аб знаходцы старажытнасці, аб селіскім вынаходку. Рэпартажы чэшскіх падарожнікаў І. Ганзелкі і М. Зікмунда з іх новай вядлікай паездкі. Раздзел «Спорт»...

Як бачым, пачытаць ёсць што. Разнастайнасць па зместу і іншыя нумары «Маладосці». Варта, напрыклад, адзначыць ініцыятыву часопіса ў публікацыі матэрыялаў у дапамогу слухачам народных універсітэтаў, а таксама падборак «На агульстві тэмы».

Вядома, гэтае становіцца ў «Маладосці» не азначае, што ў рабоце часопіса няма недахопаў. Яны ёсць. Так, трапляюцца матэрыялы неглыбокія, невыразныя на вырашонае тэмы, які напрыклад, нарыс У. Новіка «Цяпер яна прыдзе...» (№ 6).

У цэнтры нарыса — юнак Лёня Трухановіч. Што гэта за чалавек? Гэты невядлікі жыццёвы шлях адзначаюць надобрымі ўчынкамі. Трухановіч

гультаяваў, не хадыў у калгас на работу; наісаў ілжывую зметку ў раённую газету, а калі яго за гэта прысудзілі, паехаў на цаліну. Чытачу не вядома, які працаваў на цаліне Трухановіч, аўтар паведамляе толькі, што ён там ажаніўся. Праз год юнак вяртаецца ў родную вёску. Калі брыгадзір запытаў: «Хіба ж цябе адпусцілі?» — Трухановіч адказаў:

— А я сам. Захацеў — туды махнуць, расхацеў — назад прыехаў.

Нарэшце герой уладкоўваецца працаваць на будоўлі калійнага камбіната, да яго прыязджае жонка Ліля. І тут паміж імі ўнікае канфлікт. Лёня, марачы пабудаванне свайго дома, пачынае красці на будоўлі цыкі, заўсё і г. д. Ліля не мірыцца з гэтым і заўвагае пра крадзеж галоўнаму інжынеру. Адвядваецца таварыскі суд. Аўтар, здаецца, імкнецца перакананым чытача, што Лёня на судзе расказаў, што мы дэкадаем, што «ў яго галаве ўсё перамыслася», што «Лёня не стрываўся». Слезы самі пакаліліся з яго вачэй. Не саромічыцца, выпер іх і загарварыў гэтак ціха...»

Але ўражанне ад сюжэта суда падае ў чытача, як толькі ён дэкадае вядома з нарыса пра тое, які паездка вёў сябе герой з жонкай: ён абражае яе, выдае сваю жыццёвую Жонка пакаіда Лёню. З нарыса мы амаль нічога не ведаем, ці ёсць у Лёні глыбокія пацучы каханя да Лілі, ці шкадуе ён, што яна пакінула яго. Такім чынам, чытач не бачыць, што ў характары героя адбыўся сапраўдны пералом. Пра гэты пералом аўтар паведамляе ў апошнім раздзеле чытача. Аказваецца, Ліля прыслала пісьмо Лёню. Так, яна прыслала яму, а не ён ёй.

«— Заўтра, — кажа ён, — напішу ёй, няхай прыязджае. Твар Лёні святлее, у голасе цёплі-

ца пільчота, а ў вачах — хваляванне: ці прыдзе?»

Загалюкам нарыс аўтар адказаў на гэтае пытанне: «Цяпер яна прыдзе...» Загалюкам, а не паказам таго, як герой пазбаўляўся хібаў свайго характару, як пераадоляваў сваё памылкі. Гэта і прывяло да невыразнасці, незавершанасці нарыса.

Паўрхоўнасць, лёгкаважасць у адвясенні некаторым матэрыялам часопіса з раздзела «Навука—праца—чалавек».

Часам у адным нумары сустракаюць вельмі падобныя па зместу і па форме матэрыялы. Напрыклад, у саваніцкай «Жыццё» такія матэрыялы-блізкія «Наўдзенае прызначэнне» і «Падых жыцця». У абодвух выпадках паказваюцца заводскія цэхі, станкі, моладзь, што працуе на гэтых станках. Ствараецца ўражанне аднастайнасці.

Нарэшце, нельга не сказаць, што ў часопісе рэдка выступаюць з публіцыстычным артыкулам пісьменнікі. Гэты недахоп уласцівы і часопісу «Польмя».

Мы ўжо зазначалі, што нельга раўняць гэтыя два часопісы, у «Польмя» — іншы профіль, але і ў яго ёсць магчымасці больш уздзяць тэмы грамадска-палітычным тэмам, нарысам.

За паўгода ў «Польмя» апублікаваны толькі два нарысы аб сённяшнім жыцці рэспублікі («Горад маладосці» С. Пракоўскага ў першым нумары і «Калі завітаеці вёска» А. Бялівіча ў пятым нумары). Малавата.

На здымку: вокладкі новых кніг, якія выйшлі ў Дзяржаўным выдавецтве БССР: Выбраныя творы Шышкава, «Ён быў піянерам» Я. Курто, «Універсітэт мастацкага выхавання» М. Сімкоўскага, «Дзе паездкі за акіяна» М. Філімонава.

Самадзейныя балетмайстры і рэжысёры

Упершыню ў гэтым годзе Міністэрства культуры БССР арганізавала пры Тэатральна-мастацкім інстытуте і харэаграфічным вучылішчы дзесяцімесячны курсы па падрыхтоўцы кіраўнікоў тэатральных і танцавальных калектываў мастацкай самадзейнасці. Каля 200 юнакоў і дзяўчат з калгасаў, саўгасаў, раённых цэнтраў і гарадоў нашай рэспублікі атрымалі пачатковыя веды па майстэрству тэатра і балета.

У харэаграфічным вучылішчы, дзе праходзілі заняткі з самадзейнымі танцавальнікамі, іх непасрэдным творчым кіраўніком была народная артыстка БССР А. Нікалава, а таксама балетмайстры А. Шыльбак, В. Карпаў, педагог балета тана Н. Малахава. У праграму ўваходзілі гісторыя тэатра, гісторыя рускага балета, музычная граматыка.

Старшыня Дарыса і Жанна Пугачовы са Старобіна гарача любіць балет. Абавязна яны — актыўныя удзельніцы самадзейнасці. Жанна, скончыўшы танцавальны гурток на будоўлі Салігорскага калійнага камбіната. Жаданых займацца ў самадзейным калектыве было вельмі многа, але Жанна не ведала, як прыступіць да пастаноўкі масавага танца. Цяпер, пасля заканчэння курсаў, здольная дэкада перацэна на камбінаце з сапраўднымі вядомі; яна можа паставіць розныя творы народнай харэаграфіі — беларускую «Лявоніху», маўдаўскі, польскі, венгерскі, італьянскі танцы.

Папярэ, добрымі кіраўніцамі танцавальнай самадзейнасці стануць і выдатныя вучобы Таіса Кузьміч і Караліцкага раёна, Мікалай Цупраноў з Перахоўскага раёна, Мая Барыяна з в. Крупа Мінскай вобласці і многія іншыя.

А вост Ная Каваленка з саўгаса «Рачкавічы» Слуцкага раёна не вернецца ў родны мястэчкі. Гэтая дэкада была толькі здымная танцаўшчыня, але і добрае спявачка. І таму пасля выпускных экзаменаў яе адразу запрасілі працаваць у ансамблі песні і танца, якім кіруе народны артыст БССР Г. Штотвіч.

Творча цікавыя людзі выявіліся і ў час выпускных экзаменаў на курсах рэжысёраў тэатральнай самадзейнасці. Дырэктар курсаў — артыстка А. Валчкова прыклала імат сіл і энэргіі, каб будучыя самадзейныя рэжысёры, вярнуўшыся ў родныя калгасы і саўгасы, адразу маглі прыступіць да практычнай работы — ставіць спектаклі на аматарскай сцэне.

У першыя дні вучобы некаторыя выкладчыкі, у тым ліку народная артыстка БССР В. Галіна, былі не вельмі ўпэўнены, што слухачы курсоў з'адолець складаную тэатральную навуку — майстэрства актёра. Затое з выхаванцаў на выпускных экзаменаў! Яе праца не пралапа мара. Пра гэта наглядна сведчылі ўрыўкі з п'ес у самастойнай пастаноўцы будучых рэжысёраў.

Чытач задаволены

Загортваючы ў газету атрыманую кнігу, пенсіянер з вёскі Шыпілічы Радкаўскага сельсавета Антон Верацкевіч гаворыць:

— Лябло я сваю раённую бібліятэку. Тут заўсёды параяць, што пачытаць, раскажуць пра цікавую кнігу.

Такую думку выказваюць і многія іншыя чытачы, а іх не так мала — 960 чалавек. Сярод наведвальнікаў бібліятэкі — рабочыя, калгаснікі, служачыя, механізатары, вучні старэйшых класаў. У кожнага да літаратурнай свай густ. Рабочы рамаўдканторы Міхаіл Шаптыка любіць творы Горкага і Балзэка, а калгаснікі сельсавета імя Калініна Міхаіл Кісель захапляецца садоўніцтвам і пчаларствам, і таму ў яго фармулёва запісана многа літаратуры на гэтых пытаннях. Трактарыста Яўгена Валацкі цікавіць кнігі аб Вялікай Айчыннай вайне.

Невідлікі штат бібліятэкі імкнецца задаволіць запатрабаванні наведвальнікаў. Тут абсталявана вітрына навінак літаратуры. Яна пастаянна абнаўляецца. Вывешваюцца спісы новых кніг.

Аднак гэтым справа не абмяжоўваецца. Зайдуць у Азярно, Чубым, Неваляж, Азольма, Веланку і іншыя населеныя пункты — і вы ўбачыце лэдз не ў кожнай калгаснай самі кнігу са штампам Лобанскага раённай бібліятэкі. Больш як 500 чалавек карыстаюцца паслугамі 23 бібліятэчак-перасолак.

Бібліятэчка Ала Прачук расказвае:

— Мы імкнемся, каб літаратуру чыталі як мага больш людзей, каб кніга стала дарэчыткам кожнага савецкага чалавека.

І калектыву бібліятэкі ўдзельнічае гэта зрабін. Для чытачоў часта грамадскага агляда літаратуры. Прагледзіць аформленыя стэнды: «Раёны буйнейшых новабудоўляў», «Сямігодкі план народнай гаспадаркі БССР», «Для ішчя савецкіх людзей», «Рэлігія — опіум народа» і інш. І што спыніцца ля іх — з'яўляюцца наоўра, бо матэрыялы стэндаў выклікаюць цікавасць, жадаючы прачытаць новую кнігу. Каму ж не хочацца дэкада, якой будзе наша краіна ў нацыі самігодкі, які высока ўзровень матэрыялы і культуры ўраўнаважана свайго народа. Глядзім — ужо чытач просіць даць яму брашуру аб сямігодным плане. А назаўтра новы наведвальнік звяртаецца з такой жа просьбай.

Раённая бібліятэка імат увар'і

Аб харакстве чалавечым

У новай кнізе паэзіі Эды Агняцэвіч «Беларуская рабіна» (Дзяржаўнае выдзяленне БССР, Мінск, 1959 г. Рэдактар В. Вітка.) знайшла сваё вылучэнне цікава індывідуальнасць чалавека, душа якога шырока расцінае на хвалюючым падаем нашых дзён. Перад намі паўстае аблічча лірычнага героя, які па-свойму ўспрымае прыгажосць прыроды і чалавеча, і ўспрымае не пасіўна, а імкненца ўплывае на ход жыцця. І абаяльнасць гэтай лірычнага героя ў многім тлумачыцца не толькі сваёй сабытнымі ў пунктам погляду на рэчаіснасць, але і тымі інтанацыямі, якія суправаджаюць у вершах паэты свабоднае вылучэнне пункта погляду. За радкімі выключэннямі, лірыка кнігі «Беларуская рабіна» — гэта задушаўная размова пра прыгажосць роднай прыроды, пра прыгажосць і чысціню пацучыў савецкага чалавека, пра радасці і трыўгі сучасніка.

Бадай, самая лепшая ў кнізе нізка вершаў «Будуўнікі». На маю думку, у гэтай нізцы вылучаецца верш «Харастав». Гэта прасякнуты пацучым твор аб прыгажосці душы савецкага чалавечка-партызана. У ім праявілася ўменне паэты адкрываць прыгожае ў будзённых з'явах нашага жыцця.

Вось дзятчкі-будуўніца — невясокая, тонкая, рыжавалосая, з яркімі сінімі вачыма, з зусім некласічнымі лініямі абвётранага твару.

Рукі, якія нібыта заклікаюць
Краскі вырошчываць, плады гадаваць,
Інашо працай заняты вялікаю
Трэба дамы для людзей будаваць.

Можна не вельмі яна самавітая,
Хлопцы не часта глядзяць на яе...

«Майстар, які разумее людзей»,
Сёння назваў дзятчкіну малайчыняю,
Бо яна прагавіта да працы. Але не ведае гэты майстар, што

Тужыць яна вечарамі ў кутку,
Скачучы выбранніцкім,
Толькі яна застаецца ў баку.

На першы погляд можа здацца, што не новае гэта ўсё. Так, скажам мы, магчыма і не новае. Але ўспомнім, што ў жыцці чалавек многіх «не новае»: і радасць першага каханця, і сум каханця нешчаслівага, і боль чалавеча, якога лічаць непрыгожым...

І менша ўменне паэты гаварыць аб прыгожым у будзённых з'явах праявілася тут у тым, што ў гэтай «не новай» тэме яна здолела так «расставіць націскі», знайшла такія амаль няўловныя інтанацыі, якія прымусілі верш загучаць як услаўленне прыгажосці працы, як услаўленне тае прыгажосці, якой адуховляецца твор чалавечка-творцы.

І таму мы, адчуўшы сімпатыю да гэтай дзятчкіны ў самым пачатку верша, падзяляючы яе працоўную радасць і сум на вечарыні ў той час, калі яе сяброўкі веселяцца, мы разам з паэтам радуемся, што

Хтосці прымкнеў,
што яркія, сінія
Свеняцца вочы чысцейшай красой,
Вабяць зусім некласічныя лініі
У твары, абвётраным ранішнім
вясной.

Ен разгадаў характаво,
што хваецца
У гэтай някранутай, прастай душы.
Можна, таму ён да самае ранішча
Ходзіць з баянам у светлай шышы.

Нам радасна за гэтага «кагосьці»,
хто прымкнеў сапраўднаму прыгажосці дзятчкіны, нам радасна ад таго,
што «майстар, які разумее людзей»,
назваўшы дзятчкіну малайчыняю,
таксама спрыяў росквіту яе сапраўднаму прыгажосці. І радасна нам за паэту, якая сціплымі сродкамі, у «не новым» сюжэце здолела знайсці новыя інтанацыі для услаўлення прыгожай сутнасці душы свайго сучасніка.

Настолькі ж проста, але ўнёсла па эмацыянальнаму напамунню радкоў

гаворыць паэса пра трубакада, для якога праца — гэта высокая паэзія, хоць «рукі, сціснутыя сцюжай, і качанеюць, і гараць»; і аб прапрабе, якому «знаёмыя хвіліны шчасця з лёгкую тугой, хвіліны расставання з новым домам» («А пляжасці, турботы, хважыванні па акту неמתמים перадаць...»); і аб майстры малярнай справы, якога «на пенсію... праводзілі з чаркай» і які, не паспеўшы адпачыць дома, зразумёў, што ў хатнім спакоі яму нечага не хапае:

Яму не хапае прапрабаў сварлівых,
З якімі бязлітасна ён ваяваў.
І вучыў яму не хапае шумлівых—
Ен жартам «мурзілкамі» іх называў.

Як крылы, патрэбны яму рыштаванні!
Па фарбах вясёлых смутку маляр...

Хораша і задушаўна расказвае ў сваіх вершах паэса пра тое, як «на поўдні затрымаўся вясня ў камандзіроўцы», як «вядуць самых спакуслівых нот, — спяваю салавейка ўсю нощ навывіт», як ішоў па зямлі «высілы лён», як «срытуецца лета ў дарогу», як «вывозілі за горад з іму на самаваллах». Паэтычныя рэзюмэ Эды Агняцэвіч прысвечаны роднай партыі, радзіме, Янку Купалу і новаму Мінску, Маскве і Пушкіну, Узбекістану, дзе жыў «сестра Зульфія», і Індыі, дзе «беларускія пунчы нібы загучалі», калі трактар «Беларусь» «спрайшоў па гарахай, вялікай зямлі».

Добрая «Талінская замалеўка», верш аб літоўскай восені, празрыстыя, светлыя радкі аб латышскім пасёлку Дзінтары.

Глянці
Малыш нясе з заліва
У руцэ янтар, як ліва.
Той каменчык прамяністы,
Жаўтавата-залацісты
Назваваюць —
Дзінтары.

— Дзінь! — спяваюць літары.
І нібы адкрыў Мікола
Штосці велізарнае:
Дзюны,
хвалі,
свет наўкома —
Тут усё янтарнае!

Прыхільна ставячыся да кніжкі паэзіі «Беларуская рабіна» ў цэлым, вельмі не скажам пра істотны недахоп шэрагу твораў, змешчаных тут. Недахопы гэтыя ў асноўным тлумачацца, як мяне здаецца, тым, што паэса інашы раз, закранаючы тую ці іншую важную тэму, спадзяецца, што гэтая важнасць тэмы «выратуе» верш, а ўсё астатняе прыкладзецца сама сабою. Адсюль з'яўляецца ў яго творах штамп, рыторыка. Паэтычнасць у вырашанні тэмы, знешняя апісальнасць, беднасць выяўленчых сродкаў суправаджаюць такія вершы.

«Я хачу спяваць не толькі аб вясне, дрэвах маладых і птушках першых. Голас дадзена мне, каб свой пратэст вайне абвясціць...», «Мы стам за жыцці прыгажосць. Усяго ў нас будзе ў дастатку! Гэта будзе. Бо тое, што ёсць, будавалі не ў белых палчатах», — гэтыя радкі і некаторыя іншыя паэтычнасць справядліва прыведзена меркаванню.

Многа празаізмаў, рытарычных мясцін, агуглівых радкоў і ў паэме «Наваліца над Сокам», пра якую тут падрабязна не гаворым, бо яна ўяўляецца нам выпадковай у кніжцы лірыкі. Скажам толькі, што твор гэты амаль пазбыўшы той задушаўнасці, усхваляванасці, якія ўласцівы лірыцы Эды Агняцэвіч.

Ёсць у зборніку «Беларуская рабіна» верш «Аслухай, разгадай!», у якім паэса гаворыць:

Калі мінулы дзень не забываеш,
Ты любіш дзень сягонняшні
мажней,
І ўсё жыццё змяное адчуваеш
Яшчэ глыбей, ясеней.

І вось гэтай глыбіні і яснасці, якая ўпрыгожвае лепшае ў творчасці паэты, хочацца пажадаць ёй і надалей. А што датычыцца радкоў рытарычных, агуглівых, — няхай яны застаюцца ў рабочым блакноце.

Ул. ВОЙКА.

Завочны МАСТАЦКІ лектарый

Многія чулі такія словы, як графіка, літаграфія, афорт, эстамп, графіка, але, відаць, не ўсе добра ведаюць іх сэнс. Само слова «графіка» паходзіць ад грэчаскага слова «графіа», што азначае — пішу, малюю. У наш час графікай называецца від выяўленчага мастацтва, які ўключае ў сябе малюнак як самастойную галіну творчасці і яго разнавіднасці. Асноўныя сродкі мастацкай мовы графікі — лінія, светлацьне, пляма, а таксама калоры і тэлы фон ліста паперы, на якім выконваецца графічны твор. Колер у графіцы ўжываецца не так поўна і не заўсёды як у жывапісе.

Дзякуючы сваёй даступнасці і магчымасці мець адбіткі ў вялікіх тыражах, графіка з поспехам выкарыстоўваецца ў мэтах агітацыі, для ілюстрацыі ў кнігах і часопісах.

Па сваёму прызначэнню графіку можна падзяліць на станковую, або эстампную, кніжную, або газетна-часопісную, ці, інакш кажучы, ілюстрацыйную і плакатную.

Гравіорай, або эстампам, называецца адбітак на паперы са спецыяльна падрыхтаванай дошкі, пласціны, якая звычайна робіцца з дрэва ці металу, лінолеуму або на спецыяльным камені. У залежнасці ад таго, які матэрыял быў ужыты, каб зрабіць пласціну, адбітак з яе носіць назву гравіорай, літаграфіі, афорта.

Разгледзім спачатку гравіорай. На спецыяльна падрыхтаваную паверхню драўлянай дошкі ці лінолеуму наносіцца малюнак кісткай або пером. Пасля гэтага мастак спецыяльным рэштком, паляючы на долатка, выразае (выграўвае) усю белаю частку, а чорныя пакаляе. У выніку паверхня друкарскай формы становіцца рызельнай. Цяпер дастаткова спецыяльным валакам накатаць друкарскую фарбу на выграўваную паверхню лінолеуму ці дрэва, як фарба зачыніць толькі выяўленае, рызельнае месца, а паглыбленыя застануцца чыстымі. Калі ж да падрыхтаванай такім чынам дошкі прысунуць пад прэсам аркуш паперы, то на ім мы атрымаем адбітак паляраднае намалёванага малюнка.

У нас многа аматараў тэатра, музыкі, жывапісу, якія праяўляюць вялікую цікавасць да розных відаў мастацтва. Але, на жаль, яны не маюць яшчэ адпаведных спецыяльных ведаў. Вось для гэтых людзей, у тым ліку для наведвальнікаў народных універсітэтаў культуры, газета «Літаграфія і мастацтва» адкрывае за будучы мастацкі лектары, у якіх будзе змяшчацца парада і метадычныя артыкулы майстроў мастацтва. Сёння друкуецца артыкул мастака С. Геруса.

Калі спатрэбіцца зрабіць каларыю гравіорай, то для кожнага колеру робіцца асобная друкарская форма. З адной формы мы друкуем чорную фарбу, з другой — сінюю, з трэцяй — чырвоную і г. д. Друкарская форма, якая робіцца з лінолеуму, называецца літаграфіяй, а з дрэва — літаграфіяй (ад грэчаскага слова «літос» — дрэва).

Наступным відам мастацтва графікі з'яўляецца афорт — паглыблена гравіорай. Друкарская форма робіцца часцей за ўсё з металу. На цынкавую або медную пласціну патрэбна памеру наносіцца малюнак у выглядзе драпіны пры дапамозе сталёвай іголки. Потым пласціну трэба замазаць густай друкарскай фарбай, а пасля старанна вышчырці. Фарба застанецца толькі ў драпінах. Калі прыкладзіць да пласціны ліст паперы і прысунуць з драпіны прыроўне на паперу і мы ўбачым на ім усё тое, што было на гравіораным на цынку. Гэты спосаб называецца «манера сухой іголки».

Але гравіраванне сухой іголкай — даволі складаная і мурднаная справа. Таму больш распаўсюджана манера так званата граўленага шпрыху. На дапамогу прыходзіць звычайная азотная кіслата, у якой, як вядома, раствараецца цынк і медзь. Пласцінка крываецца кіслата-ўпормым лакам. Мастак бяра іголку і, як на паперу, малюе, падраўвае лак да металу. Калі такую пласцінку пакладзіць у азотную кіслату, то яна праець у цынку драпінку, пасля змываецца лак, і атрымаецца на паверхні пласціны прыкладна тое самае, што і пры гравіраванні сухой іголкай. Далей паўтарачца той самы працэс. Пласцінка густа намазваецца фарбай, выраецца ўсё начыста, прыскаецца пад прэсам папера, і зноў маем гатовы адбітак — эстамп.

Трэці від графічнай тэхнікі — літа-

На здымках: літаграфаворы А. Тычынны «Ля сквера Я. Купалы ў Мінску» і І. Гембіцкага «Пагрузка панзель»

графія. У перакладзе з грэчаскай мовы гэта штосьці накіталт пісання на камені. Спецыяльна падрыхтаваная каменная плітка гладка адшліфоўваецца і на яе паверхню наносіцца малюнак пры дапамозе спецыяльна тлустага алоўка. Пасля чаго камень з нанесеным малюнкам змазваецца азотнай кіслатай, пратраўляецца і змываецца вадою. Пад дзеяннем кіслаты тлушч з алоўка пераходзіць у камень. Варта змыць камень вадою, як уся паверхня яго будзе мокрая за выключэннем тых месцаў, якія прылягалі да алоўка, а фарба і кропачка, якія папярэдзілі былі затлушчаны. Да іх прыстане друкарская фарба пры накатванні яе валаком. Пасля траўлення і накатвання фарбы мы на камені будзем мець той жа самы малюнак, толькі ён будзе нанесены ўжо не алоўкам, а фарбай. І зноў паўтарачца тая ж самая працэдура. Пад прэсам прыскаецца ліст паперы да каменя. Фарба з каменя пераходзіць на паперу і атрымаецца той жа малюнак на паперы, які быў на камені. Такі від друку называецца плоскі, бо паверхня каменнай пліткі гладкая, не рызельная, як у гравіорай на дрэве ці ў афортэ. А калі робіцца каларыю літаграфіяй, то для кожнага колеру робіцца асобная друкарская форма. Пры ўмелым выкарыстанні колераў можна з невялікай колькасці друкарскіх форм атрымаць вельмі каларыю адбіткі.

Эстамп, а таксама арыгінальны малюнак — недарогі, ён вельмі падыходзіць для ўпрыгожвання кватэры.

Графіка неаддзяліма ад нашага жыцця. Газета, ілюстрацыя ў кнізе ці часопісе, этыкеткі на запалках, шматлікія плакаты, малюнак, цылія карціны і серыі графічных твораў,

якія мы бачым на нашых выстаўках і ў штодзённым жыцці, сведчыць аб тым, што графіка іграе зараз вельмі значную ролю.

У Беларусі пачатак развіцця мастацтва гравіорай звязаны з імем слаўнага сына беларускага народа, перададрукера Георгія Скарыны.

Да рэвалюцыі, як і ўсе віды мастацтва, графіка ў Беларусі была ў заняпадзе. Зараз гравіорай беларускі мастацка-графікаў дастойна прадстаўляюць наша мастацтва не толькі на ўсесаюзных, але і на міжнародных выстаўках. Гравіорай на лінолеуме старэйшага беларускага мастака-графіка А. Тычынны разам з іншымі былі на выстаўцы ў Бухарэсце.

Графічныя работы мастакоў-графікаў Раманава, Волкава, Ціхановіча, Бельскага, Паслядовіч, Галоўчанкі і многіх іншых неадрадова друкаваліся ў нашай прэсе, выстаўляліся на шматлікіх выстаўках.

З 1953 г. была арганізавана эстампная майстэрня з літаграфічнай прабы Беларускай мастацка-графічнай асацыяцыі мастацкіх інстытутаў дзе друкуецца вучэбная работа студэнтаў графічнага факультэта і работы некаторых нашых мастакоў.

З некаторымі графічнымі працамі Беларускай мастацка-графічнай асацыяцыі ў Мастацкім музеі БССР. Праўда, іх пакуль што малавата. Але будзе спадзявацца, што і мастацтва графікі разам з агуглым уздымам нашай культуры будзе і далей развівацца, ідучы ў нагу з сучасным жыццём.

С. ГЕРУС,
старшы выкладчык графікі Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута.

У Д О Ж Д Ж

Мікола ЛУПСЯКОў. АПАВЯДАННЕ

За акном ішоў дождж, першы дождж пасля снегу і адчуваўся, што гэты ўжо вясновы дождж, хоць яшчэ і хола-на. Нізка плылі густыя чорныя хмары — плылі дожджам, аднак на голых кустах бэзу і дуба сядзелі, натэпаваныя, шпакі, мчыла карова ў хляве, адчуваючы не такі ўжо і далёкі дзень пашы. Куры каташыліся на сметніку, не зваяжваючы на дождж.

Кацярына, управіўшыся па гаспадарцы, сядзела ў акна на ўслоне, вышывала накідку на пухавіч. Дзеці, два хлопчыкі і дзятчкіна, быццам зусім і не зваяжваючы маці, цягалі па хатне калыска, нагрукнуўшы цацкамі і старымі газетамі ды часопісамі — гулялі ў магазін.

На двары раптам лягнула брамка. Дзеці адразу пакінулі забаву, прыніклі да акна: няўжо хто ідзе?

— Цётка Аўдоця! — выгукнуў старэйшы хлопчык.

Кацярына адарвалася ад працы, таксама зірнула ў акно. Яна ўбачыла высокую, плячэстую кабіньку, апранутую ў пантонавае дзімісезоннае паліто і гуманыя боты, захутаную яшчэ зверху ў старадаўнюю квіястую чорную хусту...

У хатне пахла свежывячым хлебам, толькі што пацотанай бульбай, і над вялікімі наоўкамі лі парога яшчэ вілася пара. Бульба была і на сталіе — распысчастая паронкі, што засталіся ад снадчання, рынка з квашаным малаком, шклянкі і лыжкі — занятае вышываннем. Кацярына зусім забылася прыбраць усё гэта. Дый сёння можна было асабіла і не зважана.

Сёння рапцоваю, можа таму, што гэта быў вядомы дзень, яны з Ермалаем адчулі нейкую асаблівую блізкасць адно да аднаго. Ён замест таго, прынес вады, натоўк бульбы, а яна зваяжваю, што яна збіраецца мыць падлогу, сказаў незадаволенна:

— Навошта яе мыць? Яна і так чыстая. Не чага круціцца з рынцы да ночы! Хоць сёння ды адпачні. Бо як хутка пайду працаваць на фабрыку, а ў полі пачнецца сьнег, то тады ўжо не адпачнеш!

Ёй было прымна, што ён ішкдуе яе. І таму яна ўдзячыла паглядзе на яго і... не стала мыць падлогі. Дзень пачынаўся радасна, хоць і ішоў дождж, насуперак жаданню.

Ужо з рынцы запанавала ў сям'і адчуванне шчасця і задаволенасці ўсім і ўсім. І калі самы малы хлопчык зарумзаў, як яго пачалі сілком мыць, дык усё з яго смяяліся. І калі Кацярына расказвала, як учора сусед аблаў сваю жонку, то Ермалай шчыра абурўся. Потым яны паселіся, як заўсёды, бульбай з туркамі і малаком. І калі ўжо так удала пачаўся гэты дзень, то Ермалай не мог вытрымаць, каб не сказаць:

— Аднак жа трэба і мне за сваю справу браццка! Хопіць чакаць іншага дня!

Кацярына згодна кінула галавой. Ермалай пайшоў, а яна, задаволеная ім, забылася нават прыбраць посуд са стала і вярнуць было дазволіць сабе ўсюкую раскошу. Чаму б і не дазволіць сабе часам такою! І нават убачыўшы Аўдоцю — сабе часам такою!

Вяда сплывала ў Аўдоцінай вопраткі рукамі. Таму яна спынілася ў парозе, вышывалася з вельмі вялікай сваёй хусткі і лавілася яе ў парозе над шорам на цівік. Пасля гэтага яна правяла далонямі па валасях і сказала:

— Добрае раніца вам!
— Прадохць, — сказала Кацярына, падмаючыся. — Брыў вушч там я стала эздык і садзіся во тут ля мяне.

— Ох жа і дождж! — уздыхнула Аўдоця. — Гэта да ўраджая. У мінулому вясну былі замарозкі, а цяпер дождж. А дзе ж Ермалай?

— Пайшоў да Зотыкавага пограба. Мы гэта што-нішто зберагаем да лета, дык...
— Адамі? — раптам перапытала Аўдоця.
— Азіні.

— Я ішла цяпер паў Зотыкаў пограб. Дык скажу табе, маладзіца, і смех, як кажучы, і грэх... і Аўдоця далабрадзіла персунула смежам. — Ды, дождж так і сьвяч, а Зотыкаў пограб адтуль, з ля дзвярэй два велісіды. Як са салдураў, ёлачкай таго пограба, дымок. Як са салдураў, ёлачкай гарэлай пахне. І ў пограбе тое смех, то гамонка, гарэлай пахне. І ў пограбе тое смех, то гамонка, і пра адзупаўны ў сьрасе таксама дымок ідзе.

І адні там гудзе басам, другі танкава, трэці паддавае, як твой Ермалай, а тады разам усё ўтрох кінуць у рогат, ды так, што званкі велісіды самі званіцца. Пастаяла, паслухаў, а тады цішком, маладзіца, між кустоў да пограба. Ну, там у згорка ўсё відаць. Сядзіць твой Ермалай, у самым кутце агеньчык прыкрыты лапкамі з блячак, а з аднаго боку ад яго мэтакоўскі краміні Антон Зубіла, з другога — затонкі настаянік Давідзёнак. Перад ім разасланая газета, на той газеце аж тры паўносенькіх бутэлькі, і твой Ермалай лустамі свінячае сцягно каража. А твой Зубіла, чорт, гукча: «Во зараз, кажа, мы яго панвізілі». А Давідзёнак дадае: «Ніно, явянзджанае, яшчэ смачнейшае». А тае растлумачае: «Нічога, пайдзе. Гэта ўсё, кажа, пра жонку. Ліж яшчэ гэтае сцягно з самаго новага году, і яшчэ адно, а яна гэта свая: «Нявядзжаннае есці не буду!»

І так жа яны гэта цяпер там смяюцца ды так умаловаюць тое свінячае сцягно, што пограб і крывіць: «Правізілі, крывіць, яшчэ па адной!» А той паддавае: «Ежце, кажа, частуецеся, у мяне дома яшчэ адно есці і дзве лапаткі таксама засталіся. Жонка будзе сварыцца, кахнешь, ну, не без таго. Ежце, кажа, ежце!» Так і цяпер сядзяць, п'юць ды разгочуць у тым Зотыкавым пограбе!

Ермалай зняў з падстрэшка цяжкае сцягно, што вісела ўсё гэтыя дні на ветры, пакаў яго ў шырокую плячэчку, прыкрыў чыратай і сшыно па левыню зірку. У сэнцах з-пад лаўкі ён дастаў невялікую сякеру і таксама пакаў яе ў плячэчку. Два сцягна і дзве лапаткі — гэта ўсё, што заставаўся ад ворука, якое ён біў ішчэ да Кастрычніцкага свята. Кацярына хатне завянізліла — крывіць: «Правізілі, крывіць, яшчэ па адной!» А той паддавае: «Ежце, кажа, частуецеся, у мяне дома яшчэ адно есці і дзве лапаткі таксама засталіся. Жонка будзе сварыцца, кахнешь, ну, не без таго. Ежце, кажа, ежце!» Так і цяпер сядзяць, п'юць ды разгочуць у тым Зотыкавым пограбе!

Ермалай зняў з падстрэшка цяжкае сцягно, што вісела ўсё гэтыя дні на ветры, пакаў яго ў шырокую плячэчку, прыкрыў чыратай і сшыно па левыню зірку. У сэнцах з-пад лаўкі ён дастаў невялікую сякеру і таксама пакаў яе ў плячэчку. Два сцягна і дзве лапаткі — гэта ўсё, што заставаўся ад ворука, якое ён біў ішчэ да Кастрычніцкага свята. Кацярына хатне завянізліла — крывіць: «Правізілі, крывіць, яшчэ па адной!» А той паддавае: «Ежце, кажа, частуецеся, у мяне дома яшчэ адно есці і дзве лапаткі таксама засталіся. Жонка будзе сварыцца, кахнешь, ну, не без таго. Ежце, кажа, ежце!» Так і цяпер сядзяць, п'юць ды разгочуць у тым Зотыкавым пограбе!

Ермалай зняў з падстрэшка цяжкае сцягно, што вісела ўсё гэтыя дні на ветры, пакаў яго ў шырокую плячэчку, прыкрыў чыратай і сшыно па левыню зірку. У сэнцах з-пад лаўкі ён дастаў невялікую сякеру і таксама пакаў яе ў плячэчку. Два сцягна і дзве лапаткі — гэта ўсё, што заставаўся ад ворука, якое ён біў ішчэ да Кастрычніцкага свята. Кацярына хатне завянізліла — крывіць: «Правізілі, крывіць, яшчэ па адной!» А той паддавае: «Ежце, кажа, частуецеся, у мяне дома яшчэ адно есці і дзве лапаткі таксама засталіся. Жонка будзе сварыцца, кахнешь, ну, не без таго. Ежце, кажа, ежце!» Так і цяпер сядзяць, п'юць ды разгочуць у тым Зотыкавым пограбе!

Ермалай зняў з падстрэшка цяжкае сцягно, што вісела ўсё гэтыя дні на ветры, пакаў яго ў шырокую плячэчку, прыкрыў чыратай і сшыно па левыню зірку. У сэнцах з-пад лаўкі ён дастаў невялікую сякеру і таксама пакаў яе ў плячэчку. Два сцягна і дзве лапаткі — гэта ўсё, што заставаўся ад ворука, якое ён біў ішчэ да Кастрычніцкага свята. Кацярына хатне завянізліла — крывіць: «Правізілі, крывіць, яшчэ па адной!» А той паддавае: «Ежце, кажа, частуецеся, у мяне дома яшчэ адно есці і дзве лапаткі таксама засталіся. Жонка будзе сварыцца, кахнешь, ну, не без таго. Ежце, кажа, ежце!» Так і цяпер сядзяць, п'юць ды разгочуць у тым Зотыкавым пограбе!

Ермалай зняў з падстрэшка цяжкае сцягно, што вісела ўсё гэтыя дні на ветры, пакаў яго ў шырокую плячэчку, прыкрыў чыратай і сшыно па левыню зірку. У сэнцах з-пад лаўкі ён дастаў невялікую сякеру і таксама пакаў яе ў плячэчку. Два сцягна і дзве лапаткі — гэта ўсё, што заставаўся ад ворука, якое ён біў ішчэ да Кастрычніцкага свята. Кацярына хатне завянізліла — крывіць: «Правізілі, крывіць, яшчэ па адной!» А той паддавае: «Ежце, кажа, частуецеся, у мяне дома яшчэ адно есці і дзве лапаткі таксама засталіся. Жонка будзе сварыцца, кахнешь, ну, не без таго. Ежце, кажа, ежце!» Так і цяпер сядзяць, п'юць ды разгочуць у тым Зотыкавым пограбе!

Ермалай зняў з падстрэшка цяжкае сцягно, што вісела ўсё гэтыя дні на ветры, пакаў яго ў шырокую плячэчку, прыкрыў чыратай і сшыно па левыню зірку. У сэнцах з-пад лаўкі ён дастаў невялікую сякеру і таксама пакаў яе ў

Справа, вартая пераймання

ЯК СВЯТЫ ЮРКА МУЖЫКУ ДАПАМОГ

ЗВЫЧКА

□ □

Па вуліцах Мінска штодзённа курсіруе аўтакрама мінскага Цэнтральнага кніжнага магазіна. Гэта шафёр Уладзімір Дзюрагін дастаўляе свежую літаратуру кніганошам, якія працуюць у многіх кропках сталіцы. У Дзюрагін пасля дастаўкі прадае сам кнігі. Толькі за чэрвень ён рэалізаваў літаратуры больш чым на сем тысяч рублёў.

На здымку: У. Дзюрагін гандлюе кнігамі на плошчы Перамогі.

Фота В. Лупейкі. Фотакроніка БЕЛТА.

□ □

ЗОРКІ САЛІГОРСКІЯ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Сцяпан Марыніч, таксама мае землякі, ужо даўно маюць пяты разрад кваліфікацыі муляра і хутка атрымаюць шосты. Пасляхова авалодаць професіяй муляра Ніна Ламейка, Валерыя Ірмаліцкі і інш.

Усе гэта вельмі добра правялялася ў рабоце. Калектыв вырашыў уступіць у яшчэ больш высокую ступень спартоўнасці — змагацца за ганаровае званне калектыву камуністычнай працы. Аб гэтым было аб'яўлена пачаткам. Тым прынялі выклік, і спартоўнасць разгарнулася яшчэ шырэй, стала яшчэ больш творчай, натхнёнай. Іван Чабатар быў вылучаны на Усеагульную нараду перадавікоў спартоўнасці бригады і ўдзельніку камуністычнай працы. Прыходзіць у Маскву, ён раскажаў будаўнікам пра тое, што там бачыў і чуў. Было пра што раскажашы. Бригадзір пабываў на многіх будоўлях, у прадпрыемствах, пазнаёміўся з удзельнікамі камуністычнай працы. Адуць, вядома, што многія калектывы працуюць лепш, чым яго бригада. Падцягнуцца, удасканальвацца трэба ўвесь час.

Я раскажаў пра гэтую бригаду крэху больш падрабязна таму, што многія з перадаўчых янакшэй уласцівы і іншым бригадам. Тут амаль на кожным кроку сустракаеш новае, перадавое, і радуешся гэтай. Выствяляецца ў гутарках, што тут амаль усе маладыя рабочыя дзе-небудзь вучацца; у заводных тэхніках, інжынерах, у вучэбнай школе рабачай моладзі. Ікраз у гэтыя дні, калі я жыў у Салігорску, праходзілі выпускныя экзамены ў школе рабачай моладзі. Атэстаты за сярэдняю школу атрымалі многія шахцёры і будаўнікі, у тым ліку такія выдатныя людзі, як Міхал Хоміч, электрасвар на шахтобудзе, самы папулярны тут удзельнік самадзейнага тэатра; Рыгор Татур, таксама сапраўды шахтобуд, лепшы баяніст; Ілья Кананціч Кулік, матарыст Анатоль Гініскі, праходчык Уладзімір Навумовіч, бригадзір бетоншчыкаў Эмануіл Івашкевіч

і інш. Гэтыя людзі паспяхова вучыліся і добра працавалі. Шмат дзякаваў у іх было, але настойліва і жадана быць перадавымі людзьмі нашата грамадства пераадолелі ўсе.

У гэты ж час у Салігорску прапавала камісія Ленінградскага горнага інстытута па прыёму рабочых на заводнае аддзяленне інстытута. Наступна звыш 50 шахцёраў і будаўнікоў у тым ліку ўсе выпускнікі вучэбнай школы.

У Мінску паязжа паступіць у любы інстытут, а сюды прыехаў прадстаўнік Мінскага інстытута замежных моваў вербаваць навучэнцаў. Даўно забыты выраз: вербаваць у інстытут! Але каго вербаваць? Сакратар партыйнай арганізацыі будоўлі Рыгор Васільевіч Гусцаў сказаў наконч гэтага:

— Ён (г. зн. прадстаўнік) замахваецца на лепшых нашых людзей, але мы вітаем яго. Мы дадзям яму гэтых людзей. Мы можам укамілектаваць хоць некалькі інстытутаў.

Быў я на свяце песні ў Старобінскім раёне. Туды прыехала дзвесце салігорцаў. Добра і цікава выступілі сельскія калектывы мастацкай самадзейнасці, але салігорцы захпілі ўсіх. Міхала Хоміча некалькі разоў сляхачы выклікалі на «біс». Рыгор Татур не горш прафесіянала акамапніраваў на баяне ўсім салістам. Як лёгка, графічна танцавала работніца на шахтобудзе Яўна Крываблокая, з якой паўчылі і меладыйнасцю яна потым спявала!

Тут сур'ёзна пагаворваюць аб Салігорскім Народным тэатры. Так, будзе Народны тэатр у Салігорску. Талантаў тут многа. Увесь толькі заклочыць Палац культуры і можна будзе адкрываць тэатр.

Успамінаючы аб свяце песні, не магу ўтрымацца і ад адной непрыемнай паралелі. На сцэне летній эстрады гуляць прыгожыя народныя песні, а збоку раптам даносяцца брудныя хрыпы рок-н-рола. Гладжу, будыць гэта? Аказваецца Салігорскія агітмашынны.

— Гэта яны ў клубе пласцінак

набралі, — растлумачылі мне салігорцы, якія стаялі побач.

Але ўсё гэта рэшткі мінулага. Новае, добрае тут усюды бярэ верх. Заходжу невяк у рабочы станок № 8. У Ленінскім кутку тут стаяць столік, на ім — розныя рэчы хатняга ўжытку: ніткі, іголка, адалон, гузікі і інш. Падыходзіць дзятчаты, бярэць патрэбныя ім рэчы і грошы кладуць у скрынку.

— А дзе ж прадавец?

— Няма прадаўца, яго ніколі і не было.

— І што ж, сыходзіцца тут канцы з канцамі, не крыўдзяцца гандляры?

— Не, не крыўдзяцца. Ніколі тут недастачы не было. Зарадася, праўда, што лішні кілабудзь рубель аказаваўся.

Ужо даўно дзятчаты з інтэрната № 8, ды і з іншых інтэрнатаў, набываюць дробныя рэчы ў сябе дома, без ухвалы прадаўца. Але не толькі гэта характарызуе іх з добрага боку. У іх і чыстыя і пакояў дзьяльна, і парадок усюды, арганізаваныя.

У заклочэнне спыніўся лічба на адным дробным факце. Зямля беларуская — партызанская зямля. Тут не знойдзеш кутка, дзе б у час Вялікай Айчыннай вайны не змагаліся з ворагам народныя месціцы. Няма было партызанскіх баёў і на гэтым месцы, дзе цяпер будоўля Салігорск. Значная частка будаўнікоў — былыя партызаны. Сакратар партыйнай арганізацыі будоўлі Рыгор Гусцаў у вайну быў начальнікам штаба Мінскага партызанскага злучэння.

І вось радасна, што тут не забыта мінулае, што ўсе будаўнікі і шахцёры высока шануюць паміць герояў, якія аддалі сваё жыццё за вызваленне той зямлі, на якой цяпер ідзе вялікая пераўтварэнне.

Абнаўляецца, пераўтварэнца зямля, некалі моцна паціла крывёю палымных савецкіх патрыётаў. Радасна бачыць на ёй рэшткі прыгожых горад, які асвяцілася чырвонымі шахцёрскімі зоркамі, так падобнымі на зоркі Крамля.

Новыя экspanаты музея

Да саракагоддзя камсамола Беларускага Мабільнага краязнаўчага музея папоўніўся новымі экспанатамі для раздзела «Брыгады і ўдзельнікі камуністычнай працы».

Удзельніца Усеагульнай нарады перадавікоў спартоўнасці за знанне бригады і ўдзельніку камуністычнай працы дзяржа калгаса імя Леніна Слаўгарадскага раёна Раіса Ганчарова перадала музею запрашалны білет на нараду, значок «Удзельнік Усеагульнай нарады ўдзельніку камуністычнай працы», білет на вечар сустрэчы перадавікоў вытворчасці аўтазаваода імя Ліхачова з дэлегатамі Усеагульнай нарады, бланкетны удзельнік нарады, ганаровую грамацкую райкома КПБ і райвыканкома, якой яна ўзнагароджана за дасягнутыя поспехі ў выкананні сацыялістычных абавязанстваў у першым квартале 1960 года.

Запрашалны білеты, бланкетны удзельнік нарады, значкі і грамацкія перадалі музею удзельнік Усеагульнай нарады перадавікоў спартоўнасці за знанне бригады і ўдзельніку камуністычнай працы Я. Яўнаўскі (А. Літвінаў). Навельнік музея ўбачыў у экспанатах перададзеныя Жыгальскім і Літвінаўскім медалі «За працоўнае дасягненне».

Экспанатамі пераходзіць сцяг гаркома ЛКСМБ, прэсдаўня камсамольскай арганізацыі завода «Электрарухавік», рапарты прадпрыемства г. Магілёва, сацыялістычны абавязальніцкі брыгад, гаварова грамацкі і іншыя матэрыялы.

Пісьменнікі ў студэнтаў-завочнікаў

Калі шасцісот студэнтаў-завочнікаў сабралася пазачора ў актываў залы Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута імя Горкага на сустрэчу з пісьменнікамі. Да іх прышлі А. Бачыла, І. Грамовіч, Я. Маўр, М. Машара, Р. Сабалежна, С. Шушкель і прачталі свае творы.

У фак інстытута працаваў кніжны кіеўскі. Дзесяці студэнтаў набылі кнігі і атрымалі аўтаграфы ад пісьменнікаў.

Сустрэча прайшла цёпла і цікава.

СУПРАЦЬ БАПТЫСЦКАГА ДУРМАНУ

Валмянскі Дом культуры Івянецкага раёна (дырэктар т. Голуб) — баявы памочнік партыйнай арганізацыі і праўлення калгаса імя Леніна. Тут выпускаецца насяценная газета, вываляе лісты, «маланкі», у якіх раскажываецца аб лепшых працаўніках вёскі, крывякуюцца носьбіты ганебных перажыткаў мінулага, гультая і п'яніцы. Домам культуры выкарыстоўваецца розныя формы работы: светлавая газета, выступленні ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці, тэматычныя вечары. Аб адным з такіх вечароў мы і раскажам.

... Калгаснік Васіль Сазановіч заўсёды ўдзельнічаў ад грамадскай працы. Шукаў работу толькі там, дзе лягчэй, дзе можна прыхіпаць сабе яшчэ збожжа ці кармоў. Сяда ён за паўгода выпрацаваў... 35 прадаўцаў. Васіль Сазановіч стаў арганізатарам баптысцкай секты, дамагаюцца месца прасвітара. «Так будзе лягчэй жыць», — вырашыў ён.

Гэта абурала калгаснікаў першай паловай брыгады. Па іх прапанову адышоў антырэлігійны вечар «За пратэстам», на які прыйшлі многія веруючыя.

Культура і мастацтва за мяжой

Выбраныя нарысы вядомага польскага паэта, драматурга, прэзідэнта Ежы Жулаўскага (1871—1916) выдадзены ў пераважна польскай выдавецтва пад сцягла назвай «Эскізы». Укладальнікам кнігі з'яўляецца сын пісьменніка — вядомы літаратар Юліуш Жулаўскі, аўтарам прадмовы — рэжысёр і тэатразнаўца Ежы Крчмар. У гэтым даволі аб'ёмным томе (370 старонак) прадстаўлены нататкі Ежы Жулаўскага на тэмы філасофіі і эстэтыкі, уражаны і аб аўстрыйскіх папараджках па Татра і Альпах. Газета «Грыбуна люд», інфармуе, што аб кнізе чытаюць, адзначаюць, што думкі і ўспаміны выкладзены аўтарам у кнізе цікава і дасканала, яны і сёння не страцілі вартасці інтэлектуальнай.

Новыя дзяржавы Афрыкі ахоплены вялікімі клопатамі ў галіне асветы. 325 мільянаў дзяцей школьнага ўзросту тут не маюць магчымасці вучыцца 17 мільянаў. Дзяля частковага вырашэння праблемы АНН мяркуюць склікаць у канцы гэтага года канферэнцыю ў Адзіс-Абебе, прывесчанаю пытаннем асветы ў Афрыцы.

Папулярны ў свой час гітарыст і спявак Лонні Джонсан з прычыны спадку цікавацца да яго асобы выконвае цыялер функцыі парцы ў адным з філадельфійскіх рэстаранаў. Факт для капіталістычнага свету... звычайны.

Мастацтва, якое само сябе знішчае, — навае інакш адкрыццё на Захадзе. Яно з'явілася пастолькі, паколькі цяжка сёння прыдумваць што-небудзь «новае» ў галіне формы. А зместу, як вядома, прыхільнікі «навае» кірунку не прызначаюць. Таму ўдасканалены дачыцца выключна тэхнікі малявання.

Малыванне нагамі, асільным хвостом, пры дапамозе веласпеднай язды, спосабам іганяна аголенай і абмакнутай у фарбу натурчых на палатне — усё гэта перастала выклікаць сэнсацыю.

І вось заходняе мастак Метцгер на вялікім неаілюман экране маюць... адоптыя кіслатой пры дапамозе кісты па лужа даўгімі кі. Твор мастацтва знішчае сам сабе. Маркуста паказ творчасці дэста мастака ў Лондане. Гледачы будучы адгараджаны ад месца творчай працы мастара на пэўную адлегласць.

Метцгер мае папярэднікаў. Адзін з іх некалькі год назад выставіў гадзіннік, выцелены з хлеба, і выпусціў на яго мурашак. Мурашкі з'явілі гадзіннік на вачу ў публікі. Гледачам павадалася, што яны бачыць твор пад назвай... «Саманішчыне часу».

Сярод новых кніг венгерскіх пісьменнікаў прэса краіны вылучае між іншым і «Кнігу нарысаў» Бела Ільша — аўтара вядомых за межамі краіны раману «Карпацкая распада», «Тыся гарыч» і многіх другіх. У прадмове да кнігі Бела Ільша:

ПРАКЛЯТЫЯ САБАКІ

Шоў раз мужык сялом і напалі на яго сабакі. Збегліся з усёй вуліцы і лезы не разарвуць. Мужык задыма, вядом адступілае, і не ўбачыў, як у царкву зайшоў. Азірнуўся ён, глядзіць — а там багата людзей, ды кажа:

— От, праклятыя сабакі, колькі яны людзей сюды пазганялі!

— Тае рубля. І даў папу рубля. А поп яму — зноў маленькую лыжачку. Разлаваўся дзядзька, плоную ды кажа:

— От, няшчаснае, не прычащае, — даў рубль і не наеўся!

— За што бог выгнаў Алана і Еву з раю? — пытае настаўніка ў вучня.

— За тое, — кажа вучальнік, — што з'елі зладзея яблыка, а зладзея яблыка нехта есці, бо жыўот балець будзе.

Пераклад М. ГІЛЕВІЧА.

ПРЫЧАШЧАУСЯ

— Ну, добра. А ў другі раз гэты ж самы чалавек упаў са званіцы і застаўся зноў жыць. Гэта, па-вашаму, не цуд?

— Не, проста супадзенне.

— Гм? Дапущым. А вось у трэці раз гэты ж самы чалавек зваліўся са званіцы і застаўся жыць. Гэта, чорт вазмі, не цуд?

— Не, проста выпадакчасць.

ЯК ДЗЯДЗЬКА

Захвэў дзядзька пад'есці меду і пайшоў прычашчацца. Але поп, вядома, дае па маленькай лыжачцы віна і праскуркі. Думае дзядзька: «Што ты даш мне, як сабаку муху. Дам жа я

нічога

Суддзя: Што вы яшчэ можаце дадаць для свайго апраўдання?

Мужык: Нічога, пане суддзя, бо апошні рубль пісару аддаў.

АБЫ НЕ ПАН

— Тата, тата! Чорт да нас у хату лезе.

— Дурны! Абы не пан.

ЗА ШТО?

— За што бог выгнаў Алана і Еву з раю? — пытае настаўніка ў вучня.

— За тое, — кажа вучальнік, — што з'елі зладзея яблыка, а зладзея яблыка нехта есці, бо жыўот балець будзе.

Пераклад М. ГІЛЕВІЧА.

УДОЖДЖ

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.)

— А змовіны? — Ды ліха з ім, з тымі змовінамі, калі такая справа. Падумаеш — такая цаца той Курьльчычкі! Другую знойдзеш!

— Го-го-го, другое. — Ха-ха-ха, на Ермалаевай жонцы яго жэнілі!

— Стой, браток! Жонку маю не чапай! Жонка мая ведае якая? Дарма, што сварыцца! Памылі толькі шчыр раз маю жонку!

— Ды кінь, дзядзька, кінь, гэта ж-ён так, для смеху!

— Не, я яму не дарую! Ні для смеху, ні так! Гэта яму не ў кіраме выскальвацца. Я яму пакажу!

— Дык жа мы вэндзімі! Чуеш, вэндзімі! Чакай, я яшчэ бутэльку прынесу!

— Нясі не нясі, а ўсё роўна не дарую! Вэндзімі, кажаць? Ха-ха-ха! Цягіні! Цягіні ішчы!

— Вой, дружкі, не магу! Вой, ліха на цябе! Не, вы паслухайце — а Курьльчычак? Не, што будзе з Курьльчычам! Ён жа на яе, на гэтую Дульсіню Табаску я не молюцца. Пяць дзён упростаў мяне загітаваць. І каб усё гэта, кажа, афіцыйна! Чуеце — афіцыйна! Каб сёння і абавязкова, каб у дванаццаць гадзін! І каб усё яе розніцаў папарэдзілі! Вось забегаве, хі-хі-хі! Вось узгарыцца!

І сцягнулі змянілася ўвачавідаць. З дарогі болю відаць: над Зотыкавым пограбам летэе брудзі сарок. Часам пабіскаваюць нікельваныя рэзі веласпедары, калі сочыць вылітае з-за хмар, і чутны то зайзятая гамонка, то незразумелы рогат.

іхніх твараў, іхні смех, нават як бы пахвалюць, бачыла самога Ермалава, як п'яны, ён рэжа на дусты сягнуто — тое сягнуто, якое так збергаўся яна для самі, і злосьць і абурэнне ўсё больш і больш закіпалі ў ёй. Зноў легла на ложак, зноў пазірала ў столь. Думала. Але думала яна пасвойму.

«Як жа гэта так? — думала яна. — Бульба бульба і бульба! Змалку так. На сядзенне бульбы з гуркамі ці прастаквашай, удзень борщ і зноў бульба, на вечару таксама бульба. Дык жа апырылася гэта зусім. Бульба гэтая так прыслалася, што яе і бачыць не хочацца. А тым часам толькі і чуюць: хоп і дробная, а бульбачка есьць. Берала сцягны і лаяткі — да веснавых палывных работ, да пачатку лета. Дзятым толькі давала. Аж во табе».

Гэта былі даўнія думкі. Для іншых звычайных думкі. Але Кацярына за імі пачынала бачыць і радзючы нешта значна большае і вядомае. Хіба ж не ад яе залежыць заробок і настрой, і калі хочаць, характар? І хіба можна жыць так, як жылі некалі — на адной бульбе? Ну, няхай у іх у гэтым годзе не вывала так, каб халіла прывару на ўвесь час. Але гэта ж не галоўнае. Галоўнае, што Ермалай, ё Ермалай, так абываюцца да ўсяго ставіцца. Яна, якая ўвесь час знаходзіцца ля пецы, рыхтуе заўсёды ежу, — яна разумее мяс да абеда або катлетка ці што іншае, а вось ён — не. Каб разумець, то так не зробіць ён. Не чага вялікага, чаго і яна яшчэ як след не можа выказаць, — не хапае яму. І гэта даўно, вельмі даўно заўважыла Кацярына. Ямо бульбу, бо шмат яе сеюць? Бульбяныя крэй? А во іх сказаў хоп раз я Ермалай прыкладна так, як яна не аднойчы разважала... Шмат сеюць? Ну, і добра! Родзіць? Таксама добра! А чаму б замест таго, каб самім садзіцца на бульбу, не пусціць яе на адкоры яблыкі — свайкі, буючкі, ачочкі. Каб у гаршку не бульба пустая была, а каб там было мяс да сала, ды яшчэ і макароны і крупы. Хіба было такое, каб ён сказаў пра нешта большае, што хавацца за ўсім незвычайным, вялікім, такім вялікім, што і да сталіцы з імі дзіця можа будыць бо. Што гэта — яна скажаць не можа, толькі адчувае, а вось ён... ён не адчувае нават ніколекі...

І чым больш во так думала Кацярына, тым больш адшуквала розніцу між сабой і мужам, і тым больш бачыла ў ім непрыемнага, кепскага, які

бы нават чужога. І ўсё з-за гэтае ж драбязы — сцягна. Круўда і злосьць пачалі даймаць, і слова «чужы» зусім не напалохала яе, яна нават не звярнула на яго ўвагі.

— Чужы, як ёсць чужы! — сказала яна нават успых. — Які ж з цябе чалавек, калі ты адабраў ад родных дзяцей кавалак! І хіба мне гэта во так дома сядзець або ісці ў поле, калі мяне так і дзігне на ферму да кароў. Вуць якая была я на ферме! Як не першая сярод дзярак. Дык жа настая на сваім: пакінь і пакінь. Падмаюся, бачыш, завідаю. Рукі недалаткіныя. Паслухалася, дурная. Ну, ды нічога. Затое абдумала ўсё як след. Цяпер бы з самім заатэхнікам схапілася б. А ён — як нічога не бачыць. Як не ведае мяне. Як сляпы ўсё роўна. Бачыш, п'яны адыраў. У Зотыкавым пограбе! Чакай жа, я цябе сустрыну. Во збярэ дзятэй і пайду да маі.

Круўдыныя словы ўсё больш і больш накіпалі ў грудзях, самі прасліся на язык. І Кацярына гаварыла і гаварыла, пазіраючы то на дзятэй, то ўгору на столь. Так ляжала яна доўга. Потым паднялася, накарміла дзятэй, зноў села да акна з вышываннем, але цяпер ужо не працавала.

Дождж на двары не сціхаў. Вядзеныя кроплі стукалі па шыбах вокнаў, Вецер хістаў голым голлем бзз у наліскаўніку.

«Калі ж ён прыйдзе, калі?»

Але ён не ішоў. Ну, канешне, хваліліся там у пограбе, апішыліся, і вядома, але хоп яна і згадала, з якімі думкамі яна там пілі, аднак адчуваць і зрамуць усё гэтага як след усё ж не магла. Усё гэта выклікала ў ёй толькі круўду і абурэнне. Яна Успоміла раптам раіну, як добра пачынаўся дзень і! — расплакалася.

Дождж ішоў. Ён пачынаў лаганяць яшчэ больш сум. Змрочна на двары.

Кацярына спахпілася. Не магла яна во так сядзець ды яшчэ чакаць яго! Апраўда хлапчукоў. Старэйшая дзятчынка апраўдае сама пад ле каманду. Кацярына ўзяла самага меншага сабе на рукі, і так уцяпваў яны выйшлі з хаты.

Па дарозе зайшлі да суседкі.

— Хутра Ермалай прыйдзе, дык як убачыш — аддай яму ключ, — сказала Кацярына. — Гэта ж падумаць — зап'янаваў! А я во сабралася з дзеньмі — да свай маці. Толькі ты яму не кажы... Не прыйду я, дзядько. Хай і не ўпрощае. Пабаку, што з яго далей будзе.

Потым доўга ішла вуліцаю, падбадзёрвала малых, што тупалі па траве, сама спатыкалася.

Па твары ёе цяклі слёзы.

— Не разумею, зусім ён мяне не разумею, — сваё шпталі ёе вусны.